

**Andrzej Kutyłowski, Jadwiga
Arciszewska, Iwona
Chrzanowska, Leszek
Gajewski, Włodzimierz Zieliński**

**Mokre, gm. Zamość, woj. zamojskie.
Stanowisko 1**

Informator Archeologiczny : badania 16, 210-213

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Celem prac wykopaliskowych w sezonie 1982 było rozpoznanie archeologiczne partii północno-zachodniej osady na stanowisku 2a, gdzie na podstawie obserwacji powierzchniowych spodziewano się występowania pieców do wypału wapna. W tym celu założono dwa prostopadłe do siebie wykopy o wymiarach 2 x 10 m.

W wykopie nr 6 odkryto trzy obiekty układu przestrzennego w postaci ziemianki /odsłoniętej częściowo/, paleniska i śladu po słupie, zawierające bogaty materiał zabytkowy w postaci ceramiki, kości zwierzęcych i rybich, kilku fragmentów żaren, zabytków żelaznych, rogowych oraz paciorków z masy szklanej.

Kolejny wykop nr 7 dostarczył siedmiu obiektów układu przestrzennego: dwa to ślady po skupach, palenisko, 3 jamy o nieustalonej funkcji i pomieszczenia typu ziemiankowego z piecem do wypału wapna. Odkryte obiekty zawierały również duże ilości materiałów zabytkowych w postaci ceramiki, kości rybich i zwierzęcych, wyrobów z kości, rogu, żelaza, brązu, łupku wołyńskiego.

W wyniku badań stwierdzono na terenie osady przygrodzkiej w Małym Płocku istnienie zespołu pieców do wypału wapna /zlokalizowano powierzchniowo następane tego typu obiekty/. Można przypuszczać, iż wapno w nich wytwarzane miało zastosowanie w procesach metalurgicznych jako topnik przy produkcji żelaza.

Materiały i dokumentacja są przechowywane w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Badania będą kontynuowane.

MOKRE, gm. Zamość
woj. zamojskie
Stanowisko 1

Archeologiczny Ośrodek
Badawczo-Konserwatorski
w Lublinie

Badania prowadził mgr Andrzej Kutyłowski przy współudziale mgr mgr Jadwigi Arciszewskiej, Iwony Chrzanowskiej, Leszka Gajewskiego i Włodzimierza Zielińskiego oraz studentów archeologii UMCS. Finansowało Biuro Dokumentacji Zabytków w Zamościu. Drugi sezon badań. Ślady osadnictwa epoki kamienia, epoki brązu i wczesnej epoki żelaza oraz cmentarz ciałopalny początków średniowiecza.

Kontynuowano eksplorację najbardziej zagrożonych kopców, oznaczonych nr 1 i 2 oraz przyległej do nich przestrzeni.

Kopiec nr 1. Po zakończeniu badań w 1981 r. pół-

nocna i środkowa część nasypu kopca zniszczone zostały przez chłopów wybierających piasek na budowę. Prace wykopaliskowe prowadzone w zachowanych częściach ćwiartek północnej, wschodniej i południowej kopca wraz z przylegającą do nich przestrzenią dały następujące rezultaty:

W nawarstwieniach wypełniska północnego odcinka rowkowego zagłębienia, usytuowanego od strony zachodniej kopca, stwierdzono obecność drobnego ułamka nieokreślonej bliżej ozdoby ?? z drutu brązowego, okruchów węgla drzewnego, spopielenych kości i skorup potłuczonych naczyń. Pośród tych skorup znajduje się stosunkowo duży fragment przepalonego wtórnie ?? naczynia garnkowego, grubościennego wykonanego z masy ceramicznej zawierającej domieszkę preszamoto ??, pozbawionego ornamentu, z widocznymi śladami lepienia oraz fragment sporych rozmiarów przepalonego również wtórnie ?? naczynia garnkowego, grubościennego z masy ceramicznej o dużej zawartości drobnoziarnistego piasku. Naczynie było zdobione wzorcem wklęsło wypukłym /płytko ryte pasma żłobków poziomych i falistych, wykonanych wielozębnym narzędziem/, od wewnątrz ze śladami "obtaczania śladowego", a od zewnątrz - "obtaczania częściowego". Cechy zewnętrzne skorup przypominają wyroby garncarskie wczesnych faz początków średniowiecza.

W nawarstwieniach wypełniska rowkowego zagłębienia, usytuowanego od strony północnej kopca, stwierdzono obecność okruchów węgla drzewnego, spopielenych kości i skorup potłuczonych naczyń, wśród których znajduje się również stosunkowo duży fragment przepalonego wtórnie ?? naczynia garnkowego, grubościennego, z masy ceramicznej o dużej zawartości tkuczni skalnego /lub preszamoto/, pozbawionego ornamentu, z widocznymi śladami lepienia. Cechy zewnętrzne tej skorupy przypominają wyroby garncarskie wczesnych faz początków średniowiecza. Ponadto w strefie zewnętrznej stoku zagłębienia, tuż pod płaszczem darni, znaleziono fragment toporka kamiennego, zachowanego w całej długości młotka /od największej średnicy osady do obucha/.

Pomiędzy wschodnim końcem rowkowego zagłębienia, usytuowanego od strony północnej kopca, a północnym końcem rowkowego zagłębienia, usytuowanego od strony wschodniej kopca, stwierdzono obecność jamy o średnicy około 0,6 x 0,7 m i głębokości 0,5 - 0,6 m ze śladami spalenizny w postaci pyłu, okruchów i rozrzuconych kawałeczków węgla drzewnego. W odległości około 2-2,5 m na zachód od tej jamy, mniej więcej w poziomie jej stropu, odsłonięto wysypisko okrągławych grudek /"kulczek"/ z silnie spieczonej masy ceramicznej oraz skupiska skorup potłuczonych mis i garnków o wyglądzie wyrobów garncarskich późnego średniowiecza i czasów nowożytnych. Świadczyłoby to o tym, że w okresie późnośredniowiecznym lub nowożytnym miejsce to służyło jako śmietnik.

W odległości około 4 m w kierunku na północ od tego miejsca, już poza strefą zewnętrznego stoku rowkowatych

zagłębien, usytuowanych od strony północnej i wschodniej kopca, natrafiono na kilkunastocentymetrową soczewkę spalenizny w postaci pyłu, okruchów i rozrzuconych kawałeczków węgla drzewnego, pod którą była jama o średnicy około 0,15 x 0,25 m i głębokości 0,10-0,15 m, ze śladami zwęgleń stanowiącymi jak gdyby przedłużenie warstwy górnej w dół. Obok tej soczewki, której powierzchnia miała ponad 1 m², znaleziono pewną ilość skorup potłuczonych naczyń o wyglądzie neolitycznych wyrobów garncarskich, wczesnej epoki brązu i początków średniowiecza.

W nawarstwieniach wypełniska południowego odcinka rowkowatego zagłębienia, usytuowanego od strony wschodniej kopca, stwierdzono istnienie licznych wkładek węgla drzewnego i spopielenych kości oraz pojedynczych skorup potłuczonych naczyń przeważnie o wyglądzie pucharków wczesnośredniowiecznych wyrobów garncarskich. Badane nawarstwienia pozostają niewątpliwie w ścisłym związku z przylegającymi od strony północnej nawarstwieniami wypełniska północnego odcinka tego zagłębienia, odkrytymi podczas poprzedniego sezonu wykopaliskowego.

W zachodniej części ćwiartki południowej kopca, w stropie warstwy poprzedzającej oraz w warstwie nakrywającej wystąpiły bezładnie rozrzucone i w niewielkich skupiskach węgielki drzewne i spopielenone kości, które pozostają niewątpliwie w ścisłym związku z przylegającymi doń od strony zachodniej pozostałościami domniemanej warstwy ciałopalenia, czy śladami ogniska ofiarnego dla bóstwa, bądź też śladami ofiar składanych dla zmarłych, odkrytymi tu również w czasie poprzedniego sezonu wykopaliskowego.

W środkowej części ćwiartki południowej kopca, mniej więcej około 2 m na wschód od osi rampy i około 5 m na południowy wschód od wierzchołka kopca /punkt C/ stwierdzono obecność okruchów węgla drzewnego, i stosunkowo dużego, gdyż zajmującego powierzchnię ponad 6 m², skupiska spopielenych kości i skorup potłuczonego naczynia garnekowatego, grubościennego, z masy ceramicznej zawierającej dużą domieszkę piasku, zdobionego wzorem wklęsło wypukłym, wykonane wielozębowym /?/ narzędziem, od wewnątrz i od zewnątrz ze śladami "obtaczania częściowego". Cechy zewnętrzne tego naczynia przypominają wyroby garncarskie wczesnych /choć nie najwcześniejszych/ faz początków średniowiecza. Naczynie to można by nazwać popielnicą, a całe skupisko interpretować jako pozostałości ciałopalnego grobu popielnicowego. Dotychczasowa wiedza skłania do nazwania tych resztek pochówkiem ciałopalnym w nasypie kopca, ponieważ były one związane z warstwą nasypu /wyjawszy pewną ilość skorup i spopielenych kości, które stwierdzono w spągu warstwy zewnętrznej, szczególnie w dolnym pasie stoku i na południowo-wschodnim obrzeżu/.

Kopiec nr 2. Zniszczony w części środkowej przez wybieranie piasku na budowę. W badanej ćwiartce /SW/ w spągu

warstwy zewnętrznej i w warstwie nakrywającej stwierdzono obecność okruchów węgla drzewnego, spopielenych kości, nie-licznych odpadków i odłupków krzemienych oraz skorup potłuczonych naczyń o wyglądzie wyrobów garncarskich z okresu neolitu, wczesnej epoki brązu, pełnej epoki brązu i /lub/ wczesnej epoki żelaza oraz początków średniowiecza. W warstwie poprzedzającej /tj. w górnych poziomach gleby pierwotnej/ okruchy węgla drzewnego, kawałki spopielenych kości i krzemienie trafiają się rzadko, a skorupy potłuczonych naczyń pochodzą bez wyjątku od naczyń o wyglądzie wyrobów garncarskich neolitu, wczesnej epoki brązu, pełnej epoki brązu i /lub/ wczesnej epoki żelaza. Na obrzeżu kopca od strony zachodniej stwierdzono istnienie południowego końca rowkowatego zagłębienia, w rzucie poziomym podobnego do zagłębienia odsłoniętych przy kopcu nr 1.

Wspomnieć należy, że podczas penetracji terenu stanowiska w wybierzysku, które zniszczyło warstwę zewnętrzną i nakrywającą kopca nr 4, oddalonego o około 35 m w kierunku na zachód od kopca nr 1, znaleziono dużą skorupę potłuczonego naczynia garnkowatego, średniościennego, z masy ceramicznej zawierającej domieszkę drobno- i średnioziarnistego piasku, zdobionego wzorem wklęsło wypukłym /płytko ryte pasma żłobków poziomych wykonanych wielozębnym narzędziem/, ze śladami obtaczania całkowitego. Cechy zewnętrzne tej skorupy przypominają wyroby garncarskie rozkwitu średniowiecza.

W łączności z badaniami kopców na stanowisku 1 pozostają poszukiwania powierzchniowe prowadzone na pograniczu wsi Mokre, Hubale i Żdanówek. Uzupełnieniem obrazu osadnictwa początków i rozkwitu średniowiecza są nowoodkryte ślady /ceramika, polepa, paleniska/ dwu rozległych osad: jednej - oddalonej o około 500 m na południowy wschód /SSE/ od cmentarza na stanowisku 1 w Mokrem, drugiej - oddalonej o około 1,5 km na wschód od cmentarza na stanowisku 1 w Mokrem. Zarejestrowano też zachowany kopiec /ongis 3 lub 4 kopce rozrzucone na przestrzeni około 100 x 50 m/, oddalony o około 1 km na północ od cmentarza na stanowisku 1 w Mokrem.

Materiały złożono w Zakładzie Archeologii Polskiej UMCS w Lublinie.

Badania będą kontynuowane.

NOTYCZ
woj.lubelskie

Uniwersytet Marii Curie-
Skłodowskiej w Lublinie
Zakład Archeologii Polskiej

Badania prowadziła dr Irena Kutylowska. Finansował WKZ w Lublinie. Drugi sezon badań. Grodzisko VIII-IX wiek adaptowane na nowożytnie fortalicjum /XVII-XIX w./.